

DR. LENCSE BALÁZS*

A büntetőeljárás törvény egyes sértettekre vonatkozó rendelkezéseinek módosítása az Európai Unió áldozatvédelmi irányelvének tükrében

Hazánk uniós csatlakozásával a magyar jogalkotásnak folyamatosan figyelemmel kell kísérnie az EU elvárásait. A megfogalmazott követelményekkel összhangban lévő jogszabályi környezet megteremtése kiemelt feladat. Nem volt ez máshogy akkor sem, amikor közösségi szinten tovább folytatódott a sértettek jogaira vonatkozó minimumszabályok cizellálása.

Az Európai Parlament és a Tanács bő három évvel ezelőtt fogadta el a bűncselekmények áldozatainak védelmét illetően újabb mérföldkövet jelentő irányelvet, amellyel újragondolták a korábbiakban lefektetett elveket. Ezzel a hazai jogalkotónak átültetési kötelezettsége keletkezett, melyet határidőre köteles volt teljesíteni. Egyebek mellett a magyar büntetőeljárás törvénybe is újabb módosítások beillesztése vált szükségessé.

Dolgozatom kereteit bőven meghaladná a komplett módosítás bemutatása, így az eddigi uniós jogalkotás általam kiemelni szándékozott állomásainak rövid leírásával, az irányelvben lefektetett kötelezettségek és elvárások szemléje útján leginkább két büntetőeljárás rendelkezés elemzése képezi érdeklődésem sarokpontjait.

Említésre méltó módosításnak ítélem meg a terhelt szabadlábra kerülése esetén a sértett irányába fennálló értesítési kötelezettség további kiterjesztését, valamint a sértettek közül kiemelt és újonnan megjelenő, ún. különleges bánásmódot igénylő sértettek kategóriáját.

A büntetőeljárás törvény ez irányú módosítását – az irányelv mentén – jogalkalmazói szemmel kívánom vizsgálatom tárgyává tenni.

A közösségi joganyag főbb állomásai

Az Európai Unióban a kétezres évek előtt indult el a sértettel kapcsolatos kérdések közösségi rendezése, melyet elsődlegesen a személyek szabad mozgása, így a más tagállamban való sértetté válás fokozódó veszélye idézett elő. Felismerték, hogy uniós szinten kell azokat a szabályokat megalkotni, melyek a más tagállamban sértetté váló sze-

mélyek jogait egy szintre emelik az adott állam polgáraival¹. Általánosságban az Unió elvárása nem a normák szó szerinti átültetése volt, hanem hogy a jogszabályok tiszta jogi helyzet megteremtése útján biztosítsák a követelmények implementálását².

Természetesen a jogalkotás mellett az Európai Bíróság egyes döntéseiben is megjelent a sértetti jogok védelme. A bíróság például a Cowan v. Le Tresor Public ügyben mondta ki, hogy „az Európai Unió bármely tagállamának állampolgára szabadon utazhat a másik tagállamba; az itt ért sérelem esetén, függetlenül attól, hogy melyik tagállamnak az állampolgára, magas szintű védelemben kell részesülnie. Következésképpen az állami kártalanítást meg kell kapnia³”. E kártalanítás az Európai Gazdasági Közösségről szóló szerződésben foglalt diszkrimináció tilalmára vezethető vissza.

Az Unió intézkedéseit illetően – röviden – a következő állomások kiemelését tartom szükségesnek:

Az Európai Unió Bizottsága 1999. július 14-én a „Bűncselekmények sértettjei az Európai Unióban: gondolatok az alapelvekről és a megteendő intézkedésekről” címmel közleményt terjesztett elő az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottságnak. Az Európai Parlament 2000. június

¹ Róth Erika: *A sértett helyzete a büntetőeljárásban az Európai Unió elvárásainak tükrében*, Miskolci Jogi Szemle, VI. évfolyam, Különszám, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2011., 153–154. p.

² Róth Erika: *Áldozati jogok az EU-ban – elvárások és tények*, Ügyészek Lapja, XI. évfolyam, 6. szám, 2004., 67–68. p.

³ Kiss Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban* (PhD-értekezés), Miskolc, 2006., 30. p.

(http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_5527_section_1156.pdf)

* Bírósági titkár, Debreceni Ítéltábla; doktorandusz hallgató, DE Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

15-én elfogadta a Bizottság közleményével kapcsolatos állásfoglalást. Ezt követően az Európai Tanács 1999. október 15. és október 16. napján Tamperében tartott ülést, melyen – egyebek mellett – kimondták, hogy meg kell határozni a bűncselekmények sértettjeinek védelmére vonatkozó minimális követelményeket.

Az Európai Unió Tanácsa mindezek tükrében 2001. március 15. napján fogadta el „a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról” szóló 2001/220/IB kerethatározatot⁴ (továbbiakban: Kerethatározat), melynek célkitűzése a bűncselekmények áldozatai részére való megfelelő tájékoztatás, támogatás (kártérítés, közvetítés), védelem, és a büntetőeljárásokban való részvétel biztosítása.

A Kerethatározatban foglalt garanciákat a jogosult személye szempontjából két csoportra lehet osztani: a valamennyi, illetőleg a tanúként, magánfélként, magánvádlóként vagy pótmagánvádlóként fellépő sértettet megillető jogokra. A tagállamok felé történő elvárás tekintetében a rendelkezéseknek szintén két csoportját lehet megkülönböztetni: egyrészt a nagyon határozott („garantálja”, „biztosítja”), másrészt a törekvést kifejező intézkedéseket („ösztönzi”, „elősegíti”)⁵. A Kerethatározat tehát egy olyan jelentős jogi dokumentum volt, amely már ún. kemény jogi eszközök útján törekedett a sértettek büntetőeljárás helyzetére vonatkozó szabályok egységesítésére⁶.

A tagállamoknak három „etapban” – 2002. március 22-ig, 2004. március 22-ig és 2006. március 22-ig – kellett hatályba léptetni a kerethatározat rendelkezéseinek megfelelő nemzeti jogszabályokat, amelyre csupán részben, hiányosan került sor⁷. Hazánk uniós csatlakozásának időpontját követően több törvényében megjelentek a Kerethatározat átültetésének szabályai⁸.

Az Európai Unió Tanácsa 2004. április 29. napján alkotta meg a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről szóló 2004/80/EK irányelvet⁹, amely a tagállamok területén szándékosan elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatai részére az állam kárenyhítési kötelezettségének megteremtését célozta.

Az EU ugyanezen intézménye 2009. december 10-i

és 11-i ülésén elfogadta a Stockholmi Programot¹⁰, melyben meghatározták a 2010 és 2014 közötti időszakot illető azon prioritásokat, melyek az Európai Uniónak a jog érvényesülésén, a szabadságon és a biztonságon alapuló térségére vonatkoztak. A programot az áldozatok védelmét szolgáló jogszabályok, valamint a gyakorlatban alkalmazott támogató intézkedések javítása érdekében fogadták el.

Ezt követően az EU Tanácsa az áldozatok jogainak védelmének különösen a büntetőeljárások során való megerősítésére vonatkozó ütemtervről szóló, 2011. június 10-i állásfoglalásban (Budapest Ütemterv)¹¹ kijelentette, hogy uniós szinten kell fellépni a bűncselekmények áldozatai jogainak megerősítése, valamint fokozott támogatásuk és védelmük érdekében. Ebből a célból, az említett állásfoglalásnak megfelelően, felül kellett vizsgálni, és ki kellett egészíteni a Kerethatározatot, melyet az Európai Parlament és a Tanács a 2012/29/EU irányelv¹² (továbbiakban: Irányelv) 2012. október 25. napján történő megalkotásával hajtott végre.

Mindezekon felül léteznek az Unió szintjén olyan további dokumentumok, melyek védelmet nyújtanak például az emberkereskedelem, a gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia áldozatainak részére¹³. Említést érdemel továbbá az európai védelmi határozatról szóló irányelv¹⁴, amely a büntetőügyekben hozott védelmi intézkedések tagállamok közötti kölcsönös elismerésének mechanizmusának létrehozását célozta.¹⁵

A 2012/29/EU irányelv és annak nemzeti leképezése

Előljáróban rögzítendő, hogy mit is értünk uniós irányelv alatt. Az EUMSZ. 288. cikke alapján „Az Unió hatásköreinek gyakorlása érdekében az intézmények rendeleteket, irányelveket, határozatokat, ajánlásokat és véleményeket fogadnak el. (...) Az irányelv az előrendő célokat illetően minden címzett tagállamra

⁴ A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa (HL L 115., 2010.5.4., 1. o.)

⁵ HL C 187., 2011.6.28., 1. o.

<http://register.consilium.europa.eu/pdf/hu/11/st11/st11108.hu11.pdf> (letöltési idő: 2015. december 21.)

Schweighardt Zsanett: Az áldozatvédelem európai mérőföldkövei – különös tekintettel a 2011. évi budapesti ütemtervre, Jogi tanulmányok, 2012. ([16. évf.] 2. köt., 79–92. o. http://epa.oszk.hu/02600/02687/00005/pdf/EPA02687_jogi_tanulmányok_2012_02_079-092.pdf (letöltési idő: 2015. december 21.)

¹² HL L 315., 2012.11.14., 57–73. o.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32012L0029> (letöltési idő: 2015. december 21.)

¹³ Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló, 2011. április 5-i 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.);

A gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló, 2011. december 13-i 2011/93/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 335., 2011.12.17., 1. o.)

¹⁴ A 2011. december 13-i 2011/99/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 338., 2011.12.21., 2. o.)

¹⁵ https://e-justice.europa.eu/content_victims_of_crime_in_criminal_proceedings-66-hu-do (letöltési idő: 2015. december 21.)

⁴ Az Európai Unió Hivatalos Lapja (továbbiakban: HL) L 082., 22/03/2001, 0001 – 0004

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32001F0220> (letöltési idő: 2015. december 21.)

⁵ Róth E.: *A sértett helyzete*(...), 157. old.

⁶ Megjegyzendő, hogy a Kerethatározat elfogadását megelőzően is számos ún. soft law kategóriájába tartozó jogi dokumentum is foglalkozott a sértett helyzetével. (Róth E. i. m. 158. o.)

⁷ Róth Erika: *A sértett/áldozat büntetőeljárás-beli jogaira vonatkozó uniós minimumszabályok*, in: Emberek Öröje, Tanulmányok Lőrincz József tiszteletére, Eötvös Kiadó, Budapest, 2014, 162–165. p.

(http://www.eltereadler.hu/media/2014/05/Emberek_orzoje_Lorincz_Tanulmányok-I_READER.pdf, letöltési idő: 2016. február 8.)

⁸ Ilyen volt különösen:

– a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény,

– a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény, illetve

– a büntető ügyek alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXXIII. törvény is.

⁹ HL L 261., 2004.8.6.

kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja. (...)” Az irányelv (directive) tehát része a másodlagos (származtatott) uniós jognak, amely „a tagállami jogok harmonizációja (jogharmonizáció) egyik fő eszköze”¹⁶. Amennyiben az irányelv rendelkezései pontosak és egyértelműek, azok – vertikális – közvetlen hatálya elismert, de csak abban az esetben, ha tagállam az átültetési kötelezettségének – az irányelvben megjelölt határidőre – nem vagy nem megfelelően tett eleget¹⁷. Ennek előidézése megalapozhatja a tagállam kártérítési felelősségét, illetőleg kötelezettségzegési vagy előzetes döntéshozatali eljárásához is vezethet¹⁸.

Az irányelvhez képest a kerethatározat olyan, a Liszaboni Szerződést megelőzően elfogadott szerződéseken alapuló egyedi jogi aktus, amelyet elsősorban büntetőügyekben alkalmaznak. A kerethatározatban megfogalmazott cél megvalósítása a tagállamokra nézve szintén kötelező erővel bír, ám a végrehajtás formájának és eszközének meghatározása a tagállam feladata. A kerethatározat azonban közvetlen hatállyal nem bír jogalkotási aktus.¹⁹

Meg lehet állapítani tehát, hogy a tagállamok szemszögéből két igen hasonló jogi eszközről beszélhetünk. Közös pont, hogy mindkét jogalkotási aktus a benne foglalt célt illetően átültetési kötelezettséget ró a tagállamokra, azonban különbség, hogy a kerethatározat még vertikálisan sem bír közvetlen hatállyal.

Az irányelv elfogadása és a hazai jogalkotási kötelezettség

A teljesség igényét célzottan nélkülöző bevezető gondolatok után kitérnék magára a vizsgált irányelvre. Ahogyan azt már felvázoltam az Európai Parlament és a Tanács Strasbourgban, 2012. október 25. napján fogadta el „a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról” szóló 2012/29/EU irányelvet.

Az Irányelvet Az Európai Unió Hivatalos Lapjában 2012. november 14. napján hirdették ki, amely a következő napon, 2012. november 15. napján lépett hatályba²⁰. Címzettjei a tagállamok, melyek 2015. november 16. napjáig kaptak határidőt a rendelkezések nemzeti jogukba való átültetésére²¹.

Az Országgyűlés a 2015. október 6-i ülésnapján fogadta el a bűncselekmények áldozatainak jogaira, tá-

mogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi CLI. törvényt (továbbiakban: Módosító törvény).

E jogszabály az értekezés fő tárgyát képező büntetőeljárás rendelkezések mellett módosította – egyebek között – a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény (továbbiakban: Bvszt.), valamint a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. tv.) egyes szabályait²² is.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény számos helyen módosult, illetve egészült ki, melyek mindegyikének részletes elemzése természetesen nem képezi jelen munkám tárgyát²³. A Módosító törvény 2015. november 1. napján hatályba lépett, mellyel az Országgyűlés a tagállamok átültetési kötelezettségének határidejéről szóló szabálynak eleget tett.

Az irányelvről általánosságban

Általánosságban megállapítható, hogy az Irányelv a Kerethatározatnál bővebb, részletekbe menőbb és konkrétabb rendelkezések útján fejt ki a tagállamok jogalkotási kötelezettségét megalapozó elveket.

Az Irányelv szerkezetileg két részre osztható: a preambulumból²⁴, valamint magából az irányelv érdemi részéből tevődik össze. Utóbbi fejezetekre²⁵, azokon belül cikkekre²⁶ tagozódik.

Célja, hogy a bűncselekmények áldozatai megfelelő tájékoztatásban, támogatásban és védelemben részesüljenek, valamint képesek legyenek részt venni a büntetőeljárásban²⁷.

Az Irányelv több fogalom meghatározását is tartal-

¹⁶ Várnay Ernő – Papp Mónika: *Az Európai Unió joga*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2013. 209. p.

¹⁷ 41/74. sz., Van Duyn kontra Home Office (EBHT 1974., 1337. o.)

¹⁸ Várnay E. – Papp Mónika i. m. 214. p.

¹⁹ https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-hu.do (letöltési idő: 2016. január 3.), Karsai Krisztina: *Az európai büntetőjogi integráció egyik tulajdonsága, avagy gondolatok a kerethatározatról*, Európai Jog, I. évfolyam, 1. szám, 2001., 11. p.

²⁰ Az Irányelv 31. cikkének rendelkezése alapján.

²¹ Az Irányelv 27. cikkének rendelkezése alapján.

²² Bvszt. 28/B. §, 47/A. §; Bv. tv. 13. §

²³ Be. 51. § (3), (3a) és (4) bek., 53. § (2) bek., 57. § (3) bek., 62/A. §, 62/B. és 62/C. §, 63. §, 67. § (7) bek., 70/B. § (3) bek., 86/A. §, 166. § (2) bek. d) pont, 167. § (1) bek., 172. § (1a) bek., 172/A. § (2a) bek., 181. § (3a) bek., 184. § (9) bek., 185. § (1) bek., 213. § (4) bek., 237. § (3) bek. c) pont, 244/A. § (2) bek., 292. § (2) bek., 214. § (4) bek., 262. § (1) bek., 327. § (2a) bek. és 604. § (2) bek. s) pont.

²⁴ Az Irányelv preambuluma hetvenkettő bekezdést ölel fel, amely a jogi dokumentum kereteit hivatott rögzíteni.

²⁵ 1. Fejezet: Általános rendelkezések,

2. Fejezet: Tájékoztatás és támogatás nyújtása,

3. Fejezet: A büntetőeljárásban való részvétel,

4. Fejezet: Az áldozatok védelme és a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok elismerése,

5. Fejezet: Egyéb rendelkezések,

6. Fejezet: Záró rendelkezések.

²⁶ Összesen 32 cikk szerepel a jogi dokumentumban.

²⁷ Irányelv 1. cikk (1) bekezdés

mazza²⁸, köztük a Kerethatározattól²⁹ tágabban az „áldozat”³⁰, avagy a „gyermek”³¹ definícióját is.³²

A bűncselekmények áldozatainak jogait – vázlatosan – a következők szerint rögzíti az Irányelv³³:

- a megértéshez és a megértetéshez való jog,
- az illetékes hatósággal való első kapcsolatfelvételtől kezdve történő tájékoztatáshoz való jog,
- jogok a feljelentés megtételekor (írásos igazolás, nyelvi segítség térítésmentesen),
- az ügyvel kapcsolatos tájékoztatáshoz való jog (az eljárás valamennyi szakasza során fennáll, haladéktalanul a jogerős indokolt ítéletről, az eljárás aktuális állásáról, illetve a terhelt szabadlábra kerüléséről, az áldozat kérelme keletkezteti),
- a tolmácshoz és fordításhoz való jog,
- az áldozatsegítő szolgáltatások igénybevételének joga,
- a büntetőeljárásban a meghallgatáshoz való jog,
- az eljárás megszűnését eredményező határozat esetén igénybe vehető felülvizsgálati jog,
- a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások keretében igénybe vehető biztosítékokhoz való jog (teljes körű tájékoztatás, terhelti beismerés, önkéntesség, nyilvánosság kizárása),
- a jogi segítségnyújtáshoz való jog,
- a költségtérítéshez való jog,
- a vagyontárgyak visszaszolgáltatásához való jog,
- az elkövető által nyújtandó kártérítésről a büntetőeljárás keretében történő döntéshez való jog,
- külön jogok a más tagállamban tartózkodó áldozatok esetén (haladéktalan vallomásfelvétel, videokonferencia és telefonos konferenciabeszélgetés bűnügyi jogsegély keretében történő széles körű alkalmazása, lakóhely szerinti tagállamban a feljelentés megtételének lehetősége és annak haladéktalan továbbítása az elkövetés helye szerinti tagállamba),
- védelemhez való jog (az áldozatok és családtagjaik biztonsága a másodlagos és ismételt áldozattá válással, a megfélemlítéssel és a megtorlással szemben), külön szabályok a nyomozás során,
- az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat elkerüléséhez való jog,
- a magánélet védelméhez való jog, valamint

²⁸ Irányelv 2. cikk (1) bekezdés a) és c) pontok

²⁹ A Kerethatározat 1. cikk a) pontja a következőképpen határozta meg a „sértett” fogalmát: természetes személy, aki olyan károsodást szenvedett, ideértve testi vagy szellemi épségének sérelmét, érzelmi szenvedését vagy gazdasági veszteségét is, amelynek közvetlen oka olyan cselekmény vagy mulasztás, amely valamely tagállam büntetőjogi szabályainak megsértésével valósult meg.

³⁰ I. olyan természetes személy, aki közvetlenül bűncselekmény következtében sérelmet szenvedett – ideértve a fizikai, szellemi vagy érzelmi sérülést, vagy gazdasági hátrányt;

II. a közvetlenül bűncselekmény következtében életét veszített személy családtagjai, akik e személy elhalálása folytán sérelmet szenvedtek.

³¹ Minden 18. életévét be nem töltött személy.

³² Az áldozat fogalmának elemzése, valamint összevetése más, áldozattal kapcsolatos fogalmakkal nem képezi a dolgozat tárgyát. Lásd: *Bócz Endre: Paszszív alany, áldozat, sértett*, Rendészeti Szemle, IV. évfolyam, 9. szám, 2007., 103–129. p.

³³ Irányelv 3. cikktől 21. cikkig bezárólag

Róth É.: *A sértett/áldozat büntetőeljárásbeli jogai (...)*, 165–168. p.

- a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok, illetve a gyermek áldozatok védelme (egy sor különös rendelkezés útján).

Figyelembe véve, hogy korábban más szerzők is foglalkoztak az irányelv főbb rendelkezéseinek a bemutatásával³⁴, így a magam részéről a sértetti jogok közül az ügyhöz való tájékoztatási joggal, valamint általánosságban az áldozatok, illetve a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok védelemhez való jogával kívánok részletesen foglalkozni a következőkben.

Értesítés a terhelt szabadon bocsátásáról

Dolgozatom tehát egyrészt az ügyvel kapcsolatos tájékoztatáshoz való joggal³⁵, azon belül is az elkövető szabadlábra kerülése esetén az áldozat értesítésével foglalkozik. E jogát a „sértettnek” már a Kerethatározat is általánosságban tartalmazta³⁶. Előírta, hogy a veszélyeztetett sértettet – szükséges esetén – értesítse a hatóság a büntetőeljárás alatt álló, avagy már elítélt személy szabadon bocsátásáról. Meghatározta ugyanakkor azt is, hogy – amennyiben az eljárási szabályok szerint a közlés nem kötelező – a sértettnek joga legyen e tájékoztatás átvételének megtagadására is.

Az Irányelv a Kerethatározatnál bővebben írja el az értesítés szabályait. Eszerint a hatóság e kötelezettségét az áldozat erre irányuló kérelme keletkezteti, és ebben az esetben indokolatlan késedelem nélkül értesíteni kell, ha a sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt a terheltet az előzetes letartóztatásból vagy a szabadságvesztésből szabadon bocsátották, avagy megszökött. Ennek teljesítésével tájékoztatni kell az áldozatot arról is, hogy a védelme érdekében milyen intézkedéseket tettek. Emellett azokban az esetekben is fennáll a hatóságoknak e kötelezettsége, amikor az áldozat sérelem veszélyének vagy azonosított kockázatának van kitéve. Kivételt képez ez alól, amikor a tájékoztatás révén maga az elkövető lenne kitéve sérelem azonosított kockázatának.

A hazai szabályozás elemzése előtt fontos leszögezni, hogy a tájékoztatás és az értesítés eltérő jogi természetű fogalmak. A tájékoztatás a hatóság kötelezettsége a sértett felé annak érdekében, hogy jogairól tudomással bírjon. Az értesítés ezzel szemben a sértettnek a hatósághoz benyújtott kérelmével keletkező azon jogosultsága, hogy indokolatlan késedelem nélkül közöljék vele a terhelt szabadon bocsátásának időpontját vagy szökését.

A közelmúlt magyar szabályozásában az értesítési kötelezettség a Bv. tv. elfogadásának közlönnyállapot

³⁴ Róth Erika: *A sértett/áldozat büntetőeljárás-beli jogaira (...)*, 159–168. p.

Zséger Barbara: *Milyen további kötelezettségeket ró a magyar államra az Európai Unió áldozatok támogatását szabályozó új irányelve?*, Jogtudományi közlöny, LXX. évfolyam, 5. szám, 2015., 269–275. p.

³⁵ Irányelv 6. cikk

³⁶ Kerethatározat 4. cikk (3)–(4) bekezdések

szerinti idejére nyúlik vissza³⁷. E törvény még a hatályba lépését megelőzően³⁸ módosításra került³⁹, melyvel mind a Be.-ben, mind a Bv. tv.-ben egységes lett a szabályozás azzal, hogy az értesítési kérelem benyújtásának technikai szabályait és magát az értesítés folyamatát a Bv. tv. határozza meg⁴⁰. Az ismételt változtatás célja az indokolás szerint az Irányelv által teremtett kötelezettség pontosabb teljesítése volt.

E szabályozás szerint

- az élet, testi épség és az egészség elleni szándékos, ötévi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények (Btk. XV. Fejezet), valamint
- a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIX. Fejezet)

sértettje jogosult volt arra, hogy kérelmére értesítsék

- az előzetesen letartóztatott szabadon bocsátásáról vagy szökéséről⁴¹,
- az elítélt véglegesen vagy feltételesen történő szabadon bocsátásáról és a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakításáról, továbbá szökéséről, valamint
- a javítóintézeti nevelés esetén a fiatalokú végleges vagy ideiglenes elbocsátásáról, vagy a javítóintézet engedély nélküli elhagyásáról.

A módosítás folytán⁴², amennyiben az előzetes letartóztatásnak akár a nyomozás, akár a tárgyalás során került sor az elrendelésére, akkor – a határozat jogosultaknak történő egyidejű megküldése mellett – a sértettet a nyomozási bírónak, valamint az ügyben eljáró bíróságoknak e jogáról tájékoztatnia kell⁴³, illetve hasonlóképpen kell eljárnia az ügydöntő határozatot hozó bíróságnak is azzal, hogy e határozatot már a sértettnek is kézbesíteni köteles⁴⁴. A törvény indokolása is rámutat arra, hogy csak akkor tudja a sértett gyakorolni eljárési jogait, ha az arra okot adó körülménnyel egyidejűleg e jogosultságáról a határozatot hozó bíróság felvilágosítja.

Meglátásom szerint ugyanakkor az sem kifogásolható, hogy az előzetes letartóztatás elrendelése esetén az ügyész maga is tájékoztassa a sértettet arról, hogy a terhelt szabadlábra kerüléséről értesítést kérhet. Említést érdemel továbbá, hogy a vádirat benyújtása előtt az ügyész is jogosult megszüntetni az előzetes letartóztatást⁴⁵, így álláspontom szerint a határozat jogosultaknak történő kézbesítésével egyidejűleg indokolt, hogy e döntésének tényéről az ügyész is értesítse a

korábban ezt kérelmező sértettet, avagy a jogait gyakorló személyt.

Az indokolással egyetértve az ismertetett szabályozás elősegíti a sértettek védelmét, ugyanis ha tudomással bírnak az elkövető esetleges későbbi szabadlábra kerüléséről, ezáltal ennek ténye nem éri őket váratlanul, és lehetőségük nyílik a szükséges intézkedések (felkészülés) megtételére.

Az Irányelv ugyanakkor nem határozta meg azokat a bűncselekmény típusokat, amelyek esetén az értesítés fennáll. A jogalkotó tehát túl szűken rögzítette a bűncselekményi kört, habár kétségtelenül a súlyosabb személy elleni és erőszakos, valamint a nemi életet sértő bűncselekmények esetére írta elő e kötelezettséget, mivel nyilvánvalóan fokozottabb fenyegetést jelent a sértettek irányába. Rögzíthető emellett, hogy az Irányelv habár csak az előzetes letartóztatást, valamint az elítélést, mint a jogosultságot keletkeztető fogvatartási módozatokat nevesíti, azonban a hazai szabályok alapján más büntetőjogi szankciók és kényszerintézkedések alatt álló terhelt szabadon bocsátása is veszélyeket hordozhat magában. A törvényt módosítás emiatt szintén indokolatlanul szorosan határozta meg az értesítés eseteit.

A jogalkotó ezt követően újraszabályozta a korábban beiktatott eljárési és végrehajtási szabályokat⁴⁶. A törvényt módosítás részletes indokolásában – felismerve az Irányelvhez képest szűkítő hazai szabályozást – immáron nem korlátozta e jog gyakorlása kapcsán számba jöhető bűncselekményeket, ezáltal valamennyi bűncselekmény esetén lehetőséget teremtett a sértett értesítésére. Továbbá meghatározta azt is, hogy konkrétan mely büntetések, intézkedések és kényszerintézkedések esetén áll fenn e kötelezettség.

Eszerint a sértett jogosult arra, hogy kérelmére értesítsék az őt érintő – valamennyi – bűncselekménnyel összefüggésben

- az előzetes letartóztatott szabadon bocsátásáról vagy szökéséről,
- a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt feltételes vagy véglegesen történő szabadon bocsátásáról vagy szökéséről, illetve a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakításáról,
- az elzárásra ítélet szabadon bocsátásáról vagy szökéséről, illetve az elzárás végrehajtásának félbeszakításáról,
- az ideiglenes kényszergyógykezelt elbocsátásáról vagy szökéséről,
- a kényszergyógykezelt elbocsátásáról, engedély nélküli eltávozásáról, illetve adaptációs szabadságra bocsátásáról, valamint
- javítóintézeti nevelés esetén a fiatalokú ideiglenes vagy végleges elbocsátásáról, a javítóintézet engedély nélküli elhagyásáról, illetve a javítóintézeti nevelés félbeszakításáról.

Fontos megjegyezni, hogy a módosítással nem csupán maga a sértett, hanem az Irányelvnek megfelelő

³⁷ 2013. december 23.

³⁸ 2015. január 1.

³⁹ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabályozási elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvény 2015. január 1-jei hatállyal beiktatta a Módosító törvény által később tovább korrigált szabályokat, melynek 27. §-a a Be.-t, míg a 96–97. §-ai a Bv. tv.-t módosította.

⁴⁰ Bv. tv. 13. § (2)–(3a) bekezdések

⁴¹ E rendelkezés a Bv. tv. közlönyállapotában még nem szerepelt.

⁴² 2014. évi LXXII. törvény 30–32. §-ai

⁴³ Be. 214. § (4) bekezdés

⁴⁴ Be. 262. § (1) bekezdés, Be. 327. § (2a) bekezdés

⁴⁵ Be. 136. § (4) bekezdés

⁴⁶ Módosító törvény 4. § (3) bekezdése és 48. §-a

„családtagok”⁴⁷ is tájékoztatásban részesülhetnek, ha sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azt követően meghalt⁴⁸. A bíróságok⁴⁹ korábbiak során rögzített tájékoztatási kötelezettsége változatlan maradt.

Mint láthatjuk a korábbiakhoz képest differenciálja a jogalkotó az elítélthez kapcsolódó büntetéseket, melynek folytán a végrehajtandó szabadságvesztés mellett külön nevesíti az elzárás büntetést, mivel ez utóbbi a szabadságvesztéshez hasonlóan szabadságelvonással járó – ám mint tudjuk tartamát tekintve annál rövidebb – szankció. A törvénymódosítás az intézkedések közül újonnan feltüntette a kényszergyógykezelést. A javítóintézeti nevelés, mint a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedés esetén pedig a korábbiakhoz képest már az értesítési kötelezettség fennálltát a félbeszakítás esetére is rögzítette. A jogszabály szövegében további kényszerintézkedésként megjelent az ideiglenes kényszergyógykezelés.

Ezekkel a pontosításokkal és kiegészítésekkel teljessé vált a szabadságelvonással járó büntetőjogi szankciók és büntetőeljárás kényszerintézkedések sora. Ezen túlmenően az értesítés fennállta pedig függetlenedett a sértettel szemben elkövetett bűncselekmény típusától. E rendelkezések már megegyeznek az Irányelv kívánalmainak azzal a megjegyzéssel, hogy az értesítésen kívül egyéb védelmük érdekében tett intézkedésre továbbra sem köteles a hatóság.

Az eljárási törvénnyel összhangban továbbra is a Bv. tv. tartalmazza a kérelem benyújtásának és az értesítésadásnak a részletszabályait, a módosítás⁵⁰ a korábbiakat az új rendelkezésekkel egységes szerkezetbe foglalta⁵¹.

Kérelmet maga a sértett, vagy ha az eljárási feltételek fennállnak, akkor a sértett jogait gyakorló személy nyújthatja be, kényszerintézkedés (előzetes letartóztatás, ideiglenes kényszergyógykezelés) esetén a büntetőügyben eljáró ügyésznel, minden más esetben az eljáró bíróságnál. Némi félreértésre adhat okot ez a szabályozás, még pedig abban az esetben, ha az ügy tárgyalási szakaszában kerül sor például az előzetes letartóztatás elrendelésére. Ekkor ugyanis a már ismertett szabályok alapján az eljáró bíróság tájékoztatja a sértettet a kényszerintézkedés elrendeléséről (adott esetben az ügydöntő határozatot is kézbesíti), mellyel lehetősége nyílik a kérelem benyújtására. Álláspontom szerint a kérelmet ilyenkor az eljáró bírósághoz kell benyújtani, mivel az üggyel ekkor már – a vádemelésre tekintettel – a bíróság rendelkezik, nem pedig az ügyész. Talán szerencsésebb lett volna egy olyan rendelkezés, miszerint a kényszerintézkedés esetében a vádirat benyújtása előtt az ügyészhez, ezt

követően pedig a bírósághoz kell a kérelmet benyújtani. Megjegyzendő, hogy a gyakorlatban ez a szabályozás nem fog problémát okozni, mivel minden kényszerintézkedés tárgyában érkezett kérelmet a vádirat benyújtása után az ügyész haladéktalanul továbbítja az eljáró bírósághoz. A büntetések és intézkedések esetén természetesen az ügyben eljáró bíróság a kérelem címzettje.

A kérelemben meg kell jelölni azt a lakcímet, melyre a sértett az értesítést kéri, a kérelem visszavonható⁵².

A büntetéseket, az intézkedéseket, avagy a kényszerintézkedéseket foganatosító büntetés-végrehajtási intézet a bíróság vagy az ügyész értesítése alapján a kérelmet és az azzal kapcsolatos adatokat (kérelmező családi és utóneve és a megadott lakcím)⁵³ a fogvatartottak (fiatalkorúak) nyilvántartásában rögzíti, és a szabadulás előtt egy hónappal, vagy az értesítésre okot adó körülmény bekövetkeztét követően haladéktalanul tájékoztatja

- a korábbi szabályozás alapján a sértett által megadott lakcím szerinti illetékes rendőrséget,
- a hatályos rendelkezések szerint a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságát, fiatalkorúak esetén változatlanul a sértett megadott lakcím szerinti rendőri szervet.

A továbbiakban a hatóság haladéktalanul tájékoztatja a sértettet a terhelt szabadon bocsátásának időpontjáról avagy a szökésének tényéről⁵⁴.

Meg lehet állapítani – mint ahogyan arra az indoklás is rámutat –, hogy a korábbi rendelkezések alapján is biztosítva volt az Irányelv által megkövetelt⁵⁵ terhelti védelem, ugyanis az értesítésre kötelezett hatóság folytán a sértettnek eddig sem lehetett tudomása arról, hogy például az elítéltet melyik bv. intézet tartották fogva. Ez a hatályos rendelkezésekkel sem változik. A jogalkotó szerint a módosítás fő indoka még is az volt, hogy egy egyszerűbb és észszerűbb megoldással ki lehessen küszöbölni a hatóságok közötti felesleges információáramlást. Ez az indok valóban osztható, ugyanis a büntetés-végrehajtási szervek közötti adatátadás nyilvánvalóan hatékonyabb, mint ha az különböző hatóságok között menne végbe, figyelemmel arra is, hogy a rendőrség köztudottan jelentős leterheltséggel dolgozik. Leginkább a gyakorlat fogja eldönteni, hogy a szabadulás előtt egy hónappal elindított mechanizmussal az értesítés valóban elér-e a sértetthez a szabadon bocsátás időpontja előtt.

Az áldozatok és a specifikus szükségletekkel rendelkező áldozatok védelme

Írásom másik témáját az áldozatvédelmi rendelkezések ismertetésére és elemzésére képezi. Az Irányelv ál-

⁴⁷ Irányelv 2. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján a házastárs, az áldozattal közös háztartásban, szilárd és tartós alapon, elkötelezett, bensőséges kapcsolatban élő személy, az egyenes ági hozzátartozók, a testvérek, valamint az áldozat által eltartott személyek.

⁴⁸ Módosító törvény 4. § (1)–(3) bekezdések

⁴⁹ Álláspontom szerint továbbra sem kifogásolható az ügyész ez irányú intézkedése sem.

⁵⁰ Módosító törvény 48. §

⁵¹ Bv. tv. 13. §

⁵² Bv. tv. 13. § (2) bekezdés

⁵³ Bvszt. 28/B. §

⁵⁴ Bv. tv. 13. § (3)–(4) bekezdések

⁵⁵ Irányelv 6. cikk (6) bekezdése

talánosságban is előír a bűncselekmények áldozatainak védelmét szolgáló rendelkezéseket⁵⁶. A tagállamok által alkalmazandó intézkedések célja a dokumentum szerint, hogy megvédjék az áldozatokat és családtagjaikat a másodlagos és ismételt áldozattá válással, a megfélemlítéssel és a megtorlással szemben. Rögzíti az Irányelv, hogy az áldozat (szükség esetén családtagjai) a terhelten az eljárási cselekmény helyszínén – ha azt a bizonyítási eljárás nem követeli meg – ne kerülhessen kapcsolatba, továbbá biztosítani kell, hogy az áldozat a bíróság új épületeiben elkülönített helyiségben várakozhasson.

A nyomozás során az áldozatok védelmére irányuló intézkedések alkalmazásakor minden esetben figyelemmel kell lenni a terhelt védekezéshez való jogára és az eljárás érdekeire. Biztosítani kell, hogy az áldozatot a feljelentés megtételét követően indokolatlan késedelem nélkül kihallgassák, melyek számát (hasonlóképpen, mint az orvosi vizsgálatokat is) a minimális mértékűre kell csökkenteni úgy, hogy csak akkor kerüljön foganatosításra, ha a nyomozás céljából feltétlenül szükséges.⁵⁷

Az Irányelv – felismerve, hogy az áldozati körön belül is differenciálni kell – különös rendelkezéseket fogalmaz meg az ún. specifikus szükségletekkel rendelkező áldozatok védelme érdekében⁵⁸. Előjáróban azért érdemes megemlíteni, hogy a Kerethatározat is foglalkozott e kérdéskörrel, ugyanis kötelezően előírta a tagállamoknak, hogy biztosítani kell a különösen veszélyeztetett sértetteknek a különleges helyzetük miatti legmegfelelőbb bánásmódot⁵⁹. Azt azonban már nem részletezte, hogy ki is tekinthető ilyen sértettnek⁶⁰.

Az Irányelv a Kerethatározatnál már jóval bővebben foglalkozott e sértetti kategóriával. Előírja a tagállamok számára olyan rendelkezések megalkotását, miszerint megfelelő időben egyéni értékelés készüljön az áldozatok specifikus védelmi szükségleteinek meghatározása és annak megállapítása céljából. E körben meg kell vizsgálni, hogy fennáll-e a másodlagos és ismételt áldozattá válás, a megfélemlítés és a megtorlás kockázata, és amennyiben igen, akkor milyen mértékben. Ennek értékelése során figyelembe kell venni különösen az áldozat személyes jellemzőit, a bűncselekmény típusát, természetét, valamint a bűncselekmény körülményeit. Az egyéni értékelés terjedelmét hozzá kell igazítani a bűncselekmény súlyához, és az elszenvedett sérelemhez. Az értékelést az áldozat szoros bevonásával kell elvégezni, melynek során kívánásaikra is tekintettel kell lenni. Kiemelendő, hogy az

értékelés alapjául szolgáló körülményeket a hatóságok az eljárás során folyamatosan figyelemmel kísérik, és azok változása esetén az értékelést aktualizálják. A vizsgálat során prioritást élveznek azon áldozatok, akik jelentős sérelmet szenvedtek, a sérelmükre elkövetett bűncselekmény indítéka előítéleten, megkülönböztetésen alapult, vagy különös jellemzőikhez köthető, illetőleg az elkövetővel való kapcsolat, függőség folytán kerültek fokozott veszélyben. Fontos rendelkezés, hogy a gyermek áldozatok⁶¹ vonatkozásában vélelmezni kell a specifikus védelmi szükségletek meglétét.

Az Irányelv meghatározza a nyomozás és a bírósági eljárás során azokat a különleges intézkedéseket, melyeket a tagállamoknak az ilyen specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatoknak biztosítani kell⁶².

A nyomozás során az áldozatok kihallgatását erre a célra ki(vagy át)alakított helyiségben kell elvégezni, kiképzett szakemberek útján vagy az ő segítségükkel⁶³. Az áldozat valamennyi kihallgatását – amennyiben ez nem ellentétes az eljárás hatékonyságával – ugyanannak a személynek kell foganatosítani, sőt az áldozat kérelmére bizonyos bűncselekmények esetén⁶⁴ vele azonos nemű személynek kell a kihallgatást elvégeznie. Ez a rendelkezés nem vonatkozik arra az esetre, ha az eljárási cselekményt az ügyész vagy a bíró végzi, valamint feltétele, hogy a nyomozást nem veszélyeztetheti.

A bíróság előtti eljárásban – a Kerethatározat rendelkezéseinél⁶⁵ jóval konkrétabban – olyan intézkedések útján kell a tárgyalást lefolytatni, melynek célja az áldozat és az elkövető közötti vizuális kapcsolat elkerülése, az áldozatnak olyan kommunikációs technológia felhasználásával foganatosított kihallgatása, amely lehetővé teszi, hogy az elkövető egyidejűleg legyen jelen a tárgyalóteremben, avagy a cél érdekében a tárgyalás egészéről a nyilvánosság kizárása. A dokumentum kiemeli azt is, hogy az olyan kérdéseket mellőzni kell, amelyek az áldozat magánéletére vonatkoznak és nincsenek kapcsolatban a sérelmére elkövetett bűncselekménnyel.

Nem kell biztosítani e jogokat ugyanakkor, ha az operatív vagy gyakorlati kényszerítő körülmények alapján lehetetlen, vagy az áldozat kihallgatására sürgős szüksége van és ennek elmulasztása vagy neki,

⁵⁶ Irányelv 2. cikk (1) bekezdés c) pontja alapján „gyermek”: minden 18. életévét be nem töltött személy.

⁵⁷ Irányelv 23. cikk

⁵⁸ Az Irányelv 25. cikke foglalkozik részletesebben a gyakorlati szakemberek képzésével.

⁵⁹ Irányelv 23. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján ilyen a szexuális erőszak, a nemi alapú erőszak és a hozzátartozók közötti erőszak.

⁶⁰ Kerethatározat 8. cikk (3)–(4) bekezdései csupán azt írta elő, hogy a bíróság épületében a sértettek és az elkövetők közötti találkozás elkerülését biztosítani kell, kivéve, ha azt a büntetőeljárás megköveteli. Ennek megfelelően, fokozatosan ki kell alakítani a bíróságokon a várakozásra elkülönített helyiségeket. Továbbá meg kell védeni a legveszélyeztetettebb sértetteket a nyilvános tárgyaláson tett tanúvallomásának következményeitől, s ebből a célból lehetővé kell tenni számukra az állami jogrenddel összeegyeztethető, vallomásuk megtételére alkalmas bármely eszköz igénybevételét.

⁵⁶ Irányelv 18–21. cikkek

⁵⁷ Ezek mellett lehetővé kell tenni, hogy az áldozatot jogi képviselője és egy általuk választott személy elkísérhesse a kihallgatására, melynek hatósági elutasítása indokolt határozattal történhet meg.

⁵⁸ Irányelv 22. cikktől 24. cikkig bezárólag.

⁵⁹ Kerethatározat 2. cikk (2) bekezdés

⁶⁰ Egyes tagállamok e speciális kategóriát a sértett életkorára, fogyatékosságára, életét veszélyeztető állapotára, avagy magára a veszélyeztetettség helyzetére, így a családon belüli erőszakra, szexuális bűncselekményre vezették vissza a különös szabályok alkalmazását. (Róth E.: i. m. 161. o.)

vagy másnak sérelmet okozna, avagy veszélyeztetné az eljárás menetét.

A dokumentum a specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok közül kiemeli, és külön rendelkezéseket ír elő a gyermek áldozatok büntetőeljárásai jogaira⁶⁶. Mint ahogy arról már szó esett, az ő vonatkozásukban vélelem áll fenn az ilyen szükségletek meglétére.

A nyomozás során biztosítani kell, hogy az gyermek áldozat valamennyi kihallgatását bizonyítékként felhasználható audiovizuális eszközzel rögzítsék.⁶⁷

Az implementálási kötelezettség teljesítése érdekében a magyar büntető eljárási törvénybe a módosítás beiktatott egy új alcímet „A sértettekre vonatkozó különös rendelkezések” megjelöléssel⁶⁸. Az Irányelv 18–20. cikkeinek (Védelemhez való jog, Az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat elkerüléséhez való jog, Az áldozatok védelemhez való joga a nyomozás során) való megfelelés érdekében került megalkotásra a Be. 62/B. §-a, míg a 22–24. cikkeiben (Az áldozatok egyéni értékelése specifikus védelmi szükségleteik meghatározása érdekében, A specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatok védelemhez való joga a büntetőeljárás során, A gyermek áldozatok védelemhez való joga a büntetőeljárás során) foglaltak jegyében iktatta be a jogalkotó a Be. 62/C. §-át.

A Be. 62/B. §-a általánosságban és nem kötelező erővel („figyelemmel kell lenniük”) írja elő valamennyi eljáró hatóságnak – így a nyomozó hatóságnak, ügyésznek és a bíróságnak is –, miszerint törekedniük kell eljárásuk előkészítése és végrehajtása során, hogy a saját eszközeikkel minimalizálják a sértett és a terhelt találkozási esélyét, valamint kerüljék a kötelező együttes jelenlétükkel járó bizonyítási cselekmények indokolatlan megismétlését.

Az indokolásban írtakkal egyetértve a találkozás esélyének csökkentését a nyomozást végző hatóság leginkább azzal teljesítheti, ha a sértettet és a terhelt eltérő időpontra, avagy más helyiségbe idézi. Ez utóbbi folytán akár párhuzamosan, más személyek által is kihallgatható a sértett és a gyanúsított. Érdemes továbbá az indokolatlan és eredménnyel nem kecsegtető szembesítést mellőzni, amennyiben ez még is elkerülhetetlenül szükséges, akkor ajánlott úgy megszervezni, hogy a sértett és a terhelt csak és kizárólag a szoros értelemben vett bizonyítási eljárás során legyen egyszerre, egy helyen jelen. Ebben az esetben a cselekmény foganatosítása előtti várakozás, illetőleg azt követően az épület elhagyása indokolt, ha eltérő helyen és időben történik.

A bírósági tárgyalás esetére a törvény nem írja elő,

hogy a tárgyalást megelőzően, avagy annak szünetében a sértett a terheltől elkülönített helyiségben várakozhasson. Ennek nyilvánvalóan az az oka, hogy hazánkban igen sok régi építésű és túlszűfolt bírósági épületben erre egyszerűen nincs technikai lehetőség. Egyébként ezt az Irányelv⁶⁹ is számításba vette, amikor kizárólag az új bírósági épületekben kívánta meg e kötelezettség teljesítését. Jelenleg tehát nem köteles biztosítani a bíróság a sértett és a vádlott elkülönült elhelyezését, ugyanakkor éppen a módosítás szabályai folytán erre törekednie kell, ha annak fizikai lehetőségei fennállnak. Az ügyben eljáró bíróság a találkozás esélyét, annak esetleges tartamát – az előbbieken túl – az eltérő időpontra idézéssel tudja a minimálisra csökkenteni. Meglátásom szerint – ha annak feltételei adottak – e két előkészítő intézkedés kombinatív alkalmazása tűnhet a leghatékonyabbnak. A bíróságok többségében az eljárásban részt vevő személyeknek (sértett, más tanúk, ügyész, védő, vádlott) sajnos a tárgyalóterem előtti folyosón kell várakozni a tárgyalás megkezdésére, amely nyilvánvalóan nemkívánatos. Több esetben arra is volt példa, hogy az ügysző kapcsolódó párbeszéd alakult ki a sértett és a vádlott között, melyet a bíróság felé jelezni kellett a tárgyalás érdemi részét megelőzően. Sőt az is előfordult, hogy a perbeli felek bizonyítást kívántak felvenni a tárgyalóterem kívül elhangzottak ellenőrzése érdekében. Látható tehát, hogy a találkozás lehetőségének kiiktatása mellett, hogy a sértett védelmét is szolgálja, egyértelműen hatással lehet a későbbiek során tett vallomásának tartalmát is⁷⁰, amely a bizonyítási eljárás részébe kerülését számolhatja fel.

A bíróságnak több törvényi lehetősége is van arra, hogy a sértett-tanú védelme érdekében különböző intézkedéseket tegyen. Ilyen lehet a zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás elrendelése⁷¹, de talán a gyakorlatban többször alkalmazott a vádlott távollétében történő kihallgatás⁷², de e célt szolgálhatja a tilalmazott kérdésre adott felelt megtiltása⁷³ is.

A hatóságok felé megfogalmazott további elvárás a kihallgatások számának minimalizálása, melyet mind a nyomozást végző hatóság, mind a bíróság részéről leginkább a mindenre kiterjedő felkészüléssel, így az ügy alapos ismertetével, a kihallgatás megfelelő előkészítésével, de általában az egész bizonyítási eljárás részletes megtervezésével tud elérni. Szintén fontos szempont lehet a szükségtelen ismétlés elkerülése céljából a kihallgatás eljárási szabályainak maradéktalan betartása, valamint a kihallgatáson elhangzott releváns adatok hiteles rögzítése is. Természetesen mindezek betartásával is adódhatnak olyan helyzetek, amikor elengedhetetlen a sértett ismételt kihallgatása.

⁶⁶ Irányelv 24. cikk

⁶⁷ Ezen túl a gyermek mind a nyomozás, mind a tárgyalás során joga van arra, hogy képviselőt speciális képviselő lássa el, valamint ügyvéd igénybevitelére való jogosultság esetén a képviselőtől tőle jogi tanácsadást is kérhet. Az Irányelv 24. cikk (1) bekezdés b) és c) pontja e jogokat a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő és a gyermek közötti érdekellentét esetére biztosítja, de lehetőség van erre akkor is, ha a gyermeknek nincs kísérője vagy elszakadt a családjától

⁶⁸ Módosító törvény 8. §-a

⁶⁹ Irányelv 19. cikk (2) bekezdés

⁷⁰ Lásd: *Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2008, 56–62. p.

⁷¹ Be. 244/A. § (2) bekezdés

⁷² Be. 292. § (2) bekezdés

⁷³ Be. 293. § (3) bekezdés

Erre lehet példa, amikor a tárgyalás előrehaladtával új bizonyíték került a bíróság elé.

Vizsgáljuk meg a továbbiakban, hogy az ún. specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező áldozatokra milyen rendelkezéseket tartalmaz a módosított eljárási törvényünk. E szabályok a Be. 62/C. §-ába kerültek rögzítésre. A jogalkotó a sértettek új kategóriáját az ún. különleges bánásmódot igénylő sértettek körét hozta létre, akik a sértettekhez képest is további sajátos szükségletekkel rendelkeznek. A Módosító törvény az Irányelvvel⁷⁴ lényegében egyező szempontrendszert vezetett be valamely sértettet e csoportba történő besorolására.

Ilyen szempontok:

- a sértett személyisége és életviszonyai, valamint
- a bűncselekmény jellege és az elkövetés körülményei.

Látható, hogy az értékelésnél két tényező, a sértetthez vonatkozó szubjektív és a bűncselekménnyel kapcsolatos objektív adat a meghatározó. Az Irányelvvel⁷⁵ elentétben a Be. nem sorolja fel exemplifikatív jelleggel e különös sértetti körbe tartozást megalapozó tényeket és körülményeket, hanem annak sokrétűsége miatt az eljáró hatóságra bízta, hogy mely jegyek alapján állapítja meg, hogy a sértett különleges bánásmódot igényel-e az eljárásban vagy sem.

Meglátásom szerint ilyen lehet a sértett oldaláról (szubjektív okok)⁷⁶ például:

- életkora (tizennyolc éven aluli vagy időskorú),
- neme,
- bőrszíne,
- faji, etnikai, vallási hovatartozása,
- politikai meggyőződés,
- szexuális irányultsága,
- szellemi, testi fogyatékosága (hallássérült, siketvak, vak, beszédképtelen, kóros elmeállapátú),
- a terhelttel való hozzátartozói vagy egyéb függőségi viszonya, illetve
- társadalmi, vagyoni helyzete.

Fontos rögzíteni, hogy az Irányelvvel egyezően⁷⁷ a büntetőeljárás megindításakor a tizennyolcadik életévét még be nem töltött sértettet minden további értékelés nélkül – törvényi vélelem alapján – különleges bánásmódot igénylő sértettnek kell tekinteni⁷⁸. A jogszabályból következik, hogy a sértettet akkor is e speciális védelemben kell részesíteni, hogy az eljárás későbbi szakaszában már az említett életkort betölti.

A bűncselekmény oldaláról ilyen cselekmények lehetnek (objektív okok):

- az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények (Btk. XV. Fejezet).

- az emberi szabadság elleni bűncselekmények (Btk. XVIII. Fejezet),
- a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIX. Fejezet),
- a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények (XX. Fejezet),
- a terrorizmussal összefüggő egyes közbiztonság elleni bűncselekmények (XXX. Fejezet)
- a közösségekkel szembeni egyes emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények (XXI. Fejezet), valamint köznyugalom elleni bűncselekmények (XXXII. Fejezet),
- a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (XXXV. Fejezet), illetve
- a bünszervezetben elkövetett bűncselekmények is.

A Módosító törvény a különleges bánásmódot igénylő sértettek részére nem ír elő többletjogosultságokat, hanem az eljáró hatóságok felé állapít meg többletkötelezettségeket, ilyen:

- e speciális sértetti minőség folyamatos vizsgálata⁷⁹,
- az ennek alapjául szolgáló adatokat zártan kezelése⁸⁰,
- a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIX. Fejezet), valamint a hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni bűncselekmények sértettjével azonos nemű nyomozó vagy nyomozást folytató ügyész (nyomozási bíró esetén nincs ilyen kötelezettség) foganatosíthatja csak a kihallgatását a nyomozás során, feltéve, hogy ezt a sértett kéri és az eljárás érdekeit nem sérti,⁸¹
- a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú kihallgatását köteles kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel rögzíteni a nyomozó hatóság⁸² és a nyomozási bíró⁸³ egyaránt (tanácselnök, egyesbíró nem!).

Ezen utóbbi két rendelkezés az Irányelv szerinti specifikus védelmi szükségletekkel rendelkező, azon is belül a „gyermek áldozat” kapcsán előírt elveket volt hivatott implementálni.

Emellett – különösen⁸⁴ – arra kell törekedni (tehát elvárás), hogy

- a nyomozó hatóság a sértettet soron kívüli hallgassa ki tanúként⁸⁵,
- a nyomozó hatóság és a nyomozási bíró a kihallgatást kép- vagy hangfelvevővel vagy egyéb berendezéssel rögzítse,
- alkalmazzák a nyomozási bíró általi bizonyítás

⁷⁴ Irányelv 22. cikk (2) bekezdés

⁷⁵ Irányelv 22. cikk (3) bekezdés

⁷⁶ Például szolgálhat az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 8. §-ában foglalt közvetlen hátrányos megkülönböztetés formái.

⁷⁷ Irányelv 22. cikk (4) bekezdés

⁷⁸ Be. 62/C. § (2) bekezdés

⁷⁹ Be. 62/C. § (1) bekezdés,

A rendőrség áldozatsegítő feladatairól szóló 64/2015. (XII. 12.) BM rendelet 2–3. §-ai és az 1. melléklete

⁸⁰ Be. 62/C. § (5) bekezdés

⁸¹ Be. 86/A. §

⁸² Be. 167. § (1) bekezdés,

23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet 10/A. § (különleges meghallgató szoba)

⁸³ Be. 213. § (4) bekezdés

⁸⁴ Be. 62/C. § (3) bekezdés

⁸⁵ Be. 181. § (3a) bekezdés

felvételét, zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatást⁸⁶, valamint – amennyiben rendelkezésre áll – a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú nyomozási bíró előtti meghallgatása során az erre a célra szolgáló helyiséget⁸⁷,

- a tanács elnöke a nyilvánosságot zárja ki⁸⁸, a sértettet zártcélú távközlő hálózat útján⁸⁹, valamint a vádlott távollétében⁹⁰ hallgassa ki (melyeket a sértett-tanú vagy képviselője is indítványozhat), illetve tilalmazott kérdések esetén a feleletet tiltsa meg⁹¹, illetve
- valamennyi hatóság az eljárási cselekményeket a sértett kíméletével, igényeinek figyelembevételével készítse elő és hajtsa végre anélkül, hogy az eljárás érdeke sérülne⁹².

Az indokolással egyetértve e körbe sorolható még

- az írásbeli vallomástétel biztosítása⁹³,
- a tanúvédelem intézményrendszere⁹⁴,
- a szembesítés mellőzése⁹⁵,
- a feljelentő tanúkénti kihallgatásának mellőzése⁹⁶,
- eljárási cselekményekről az értesítés mellőzése⁹⁷,
- a vallomás felolvasásának indítványozása⁹⁸, de akár
- a kiküldött, megkeresett bíró útján való bizonyítás felvétele⁹⁹ is.

Látható, hogy az eljárás dinamikájához kapcsolódó egyes rendelkezések kötelező jellegűek, míg mások „csupán” elvárást támasztanak a hatóságok felé.

Az abszolút érvényű rendelkezésekről a következőket tartom fontosnak. A leglényegesebb követelmény, hogy a nyomozást végző hatóságnak folyamatosan vizsgálnia kell a sértett ilyen speciális minőségét az eljárás során. Úgy vélem, hogy az önálló nyomozás feletti felügyeletet gyakorló ügyész is köteles jelezni a rendőrség felé, ha e különös minőség megállapíthatóságát észleli. Az indokolás sem kívánja meg, hogy e döntésről alakszerű határozatot hozzanak, ugyanakkor kifejezetten nevesíti, hogy e szabályok megsértése esetén a sértett panasszal élhet az intézkedés, vagy annak elmulasztása miatt¹⁰⁰. E körben érdemes kiemelni, hogy a vádhatóság kifejezett utasításának hiányában a panaszt maga a nyomozás felügyeletet ellátó

ügyész fogja elbírálni, ellenkező esetben a felettes ügyész.

Jelentős változás a korábbiakhoz képest, hogy a tizennegyedik életévüket be nem töltött tanúk kihallgatásának audiovizuális eszközzel való rögzítése mind a nyomozó hatóság, mind a nyomozási bíró eljárásában kötelező. Ennek technikai feltételeit kell elsősorban megteremteni. A módosítás a bírósági tárgyalásra nem terjesztette ki e kötelezettséget, ugyanakkor a rögzítés lehetősége továbbra sem kizárt¹⁰¹. Az indoklás szerint ennek oka az eljárási törvénynek a tizennegyedik életévüket be nem töltött tanúk kihallgatására vonatkozó speciális rendelkezések alkalmazása¹⁰². Megítélésem szerint helytálló a jogalkotó ezen megállapítása, ugyanis igen szigorú és sok esetben a jogalkalmazónak is nehézségeket okozó szabályok vonatkoznak az ilyen korú tanúk idézésére, és a tárgyalási szakaszban történő kihallgatására¹⁰³, amelyek már a hatályos rendelkezések szerint is – helyes alkalmazásuk esetén – kellően biztosíthatják a sértett védelmét.

Felvetődhet ugyanakkor a kérdés, hogy eleget tett-e a jogalkotó implementálási kötelezettségének. Az Irányelv szerint ugyanis a gyermek áldozatok, tehát még a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek vonatkozásában is biztosítani kell a kihallgatásuk e módon történő rögzítését. A különbség nyilvánvalóan a fogalmak közötti azonosság hiányára vezethető vissza. A hazai büntető anyagi jog a gyermekkor fogalmát ismeri, amely a tizennegyedik életév betöltésével ér véget, míg az eljárásjog a gyermekkor helyett a tizennegyedik életévét be nem töltött tanú megjelölést alkalmazza. Ebből vezethető le, hogy a jogalkotó a differenciált, a fokozatosságra épülő szabályozás mellett döntött. A tizennégy év alatti tanú esetén kötelezettség, a tizennégy és tizennyolc év közötti, valamint az egyéb, ugyancsak különleges bánásmódot igénylő sértettek esetén elvárás, míg a tizennyolc év feletti speciális bánásmód nélküli sértettnél pedig továbbra is lehetőség (erre vonatkozó indítvány és a költségek egyidejű előlegezése esetén kötelezettség) a kihallgatás kép- vagy hangfelvevő vagy egyéb berendezéssel való rögzítése. Az Irányelv rendelkezéseit feltehetően ekként lehetett a hazai dogmatikai rendszerhez igazítani, habár a többsávú szabályozás még inkább nehézkessé teheti az amúgy sem egyszerűen alkalmazható jogi környezetet.

A kötelező érvényű rendelkezéseknél maradvá, szintén további jelentős változás a speciális sértett és a kihallgató személy nemi azonosságának követelménye. Alkalmazásához objektív és szubjektív feltételek teljesülésén túl az is szükséges, hogy az a nyomozás érdekeit ne sértse.

Objektív feltétel, hogy a sértett ellen elkövetett bűncselekmény az Irányelv által előírt két kategóriába tartozzon. A hazai szabályozás ugyanakkor tágabb körben

⁸⁶ Be. 207. § (5) bekezdés

⁸⁷ Be. 211. § (4a) bekezdés

<http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/gyermekmeghallgato-szobakrol>

⁸⁸ Be. 237. § (3) bekezdés c) pont

⁸⁹ Be. 244/A. § (2) bekezdés c) pont

⁹⁰ Be. 292. § (2) bekezdés

⁹¹ Be. 293. § (2) bekezdés

⁹² Be. 62/C. § (4) bekezdés

⁹³ Be. 85. § (5) bekezdés, Be. 281. § (8) bekezdés

⁹⁴ Be. VII. Fejezet, III. Cím

⁹⁵ Be. 124. § (2) bekezdés

⁹⁶ Be. 181. § (3) bekezdés

⁹⁷ Be. 185. § (1) bekezdés

⁹⁸ Be. 217. § (3) bekezdés h) pont

E vonatkozásban sérülhet a közvetlenség elve, mint ahogyan arra Hati Csilla is utal írásában. (Hati Csilla: *Egy eltűnt alapelv, a közvetlenség a büntetőeljárásban*, in: Úton a bírói meggyőződés felé, Printart-Press, 2015, 165. p.)

⁹⁹ Be. 304. §

¹⁰⁰ Be. 196. §

¹⁰¹ Be. 252. § (2) bekezdés

¹⁰² Be. 280. § (1)–(2) bekezdések, Be. 294. §, BKv. 68.

¹⁰³ Lásd: Elek Balázs: *Az életkor jelentősége a gyermekkorú tanúk kihallgatásakor a büntetőeljárásban*, Belügyi Szemle, LIX. évfolyam, 3. szám, 2011., 102–103. p.

teszi kötelezettséggé e rendelkezések alkalmazását. A módosítás az uniós szabályozással ellentétben ugyanis nem kívánja meg a hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni bűncselekmény erőszakos voltát, így azt nem korlátozza kizárólag a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjára. A magyarázat szerint ez indokolatlan szűkítést eredményezett volna, így azonban olyan bűncselekmények (így kiskorú veszélyeztetése, a zaklatás, avagy a kapcsolati erőszak) is beletartoznak e körbe, melyek jellemzően a másodlagos viktimizáció veszélyével párosulnak. Ebben az értelemben személy elleni bűncselekménynek kell tekinteni a sértett személyét közvetlenül sértő bűncselekményeket.

Az előbbi mellett szubjektív és egyúttal konjunktív feltétele a rendelkezés alkalmazásának, hogy a sértett kérje az azonos nemű személy általi kihallgatást. Nyilvánvalóan ez a feltétel akkor jöhet számításba, ha a sértett tudomással bír e jogáról. E tájékoztatásra irányuló hatósági kötelezettséget azonban a módosítás nem iktatott be az eljárási törvénybe, így kizárólag ennek alkalmazása azon múlik, hogy a nyomozó vagy a nyomozó ügyész e jogosultságra felhívja-e a figyelmét a sértettnek.

Amennyiben ezen feltételek teljesülnek is, e szabályok alkalmazása akkor sem járhat a nyomozás (eljárás) érdekeinek a sérelmével. Az indokolás szerint, amennyiben az eljárás érdekei alapján a sértett soron kívüli kihallgatása szükséges, és az azonos nemű kihallgató személye nem biztosítható, akkor e szabály alkalmazása mellőzhető. Ez álláspontom szerint rendjén is van, mert nem függhet egy különleges bánásmódot igénylő sértett kése delmet nem tűrő kihallgatásának foganatosítása a nyomozó hatóság éppen aktuális nemi összetételétől. A jogalkotó ugyanakkor mégis egy „gumiszabályt” teremtett, mivel a nyomozás érdekeire hivatkozással – bármi is legyen az konkrétan – e követelmény még a sértett kifejezett kérelme esetén is megkerülhető. Példának okául egy nemi erkölcs elleni bűncselekmény esetén fokozott szükség mutatkozik arra, hogy a sértett tanúkénti kihallgatását jártas és vele azonos nemű nyomozó foganatosítsa¹⁰⁴.

Fontos kiemelni, hogy sem a nyomozási bíró, sem a tanács elnöke (egyesbíró) esetén nem fogalmazza meg az azonos neműség követelményét a jogalkotó, mely meglátásom szerint is teljesen helyénvaló. Gondoljunk csak bele, hogy a megjelölt bűncselekmények miatt folyamatban lévő eljárásokban a sértett kérelméhez kellene igazítani az ügyek elosztását az igazgatási vezetőknél. Az eljárás érdekeinek sérelme nyilvánvalóan a nyomozás érdekeit takarja, így erre hivatkozni a bírósági eljárásban fogalmilag kizárt.

Az elvárást megfogalmazó rendelkezések (például „lehetőség szerint”, „figyelembevételével”, „törekedni kell”) az előbbiekkkel szemben jóval nagyobb rugalmasságot biztosítanak az eljáró hatóságok számára.

Nem minden esetben lenne ugyanis célravezető a nyomozást végző hatóság vagy bíróság kezének szoros megkötése. A megengedő szabályozással a különleges bánásmódot igénylő sértettekre egyenként specializálva lehet eldönteni a számukra legkíméletesebb, az eljárás érdekeit és a terhelt védekezését is szem előtt tartó intézkedések alkalmazását. Ekkor sem lehet eltekinteni azonban a hatóságra rótt elvárásoktól, így minden olyan intézkedést mellőzni kell, amely a sértett érdekeinek sérelmével jár.

Ki kell emelni, hogy az irányelvtől eltérően a módosítás a különleges bánásmódot igénylő sértettek nyomozás során történő kihallgatása esetére nem írja elő sem az erre kiképzett szakemberekkel, vagy azok igénybevételével való foganatosítást, sem a kihallgató személyének folyamatos azonosságát. Ennek magyarázata álláspontom szerint abban keresendő, hogy a nyomozó hatóság személyi állománya sem számában, sem szakképzettségében nem tud jelenleg eleget tenni e követelményeknek, így a jogalkotó nem is kísérelt meg olyan rendelkezéseket bevezetni, melyek maradéktalan teljesítése nem várható.

Emellett nem lehet természetesen szó nélkül hagyni, hogy az Irányelv konkrét fogalom meghatározásával szemben a jogalkotó részéről – módosító rendelkezés hiányában – továbbra sem történt meg a sértett fogalmának újradefiniálása. E feladatot feltehetően már csak a készülő új büntetőeljárás törvény fogja teljesíteni, melynek alapjául jelenleg is több „verzió”¹⁰⁵ áll rendelkezésünkre.

Megjegyzendő az új büntetőeljárás kodifikációja kapcsán, hogy ebben már megjelennek a sértetti érdekek és az ún. sérülékeny csoportba tartozók hatékonyabb védelmét célzó irányelvek. Ez utóbbi kategória nagy hasonlóságot mutat a módosítással beiktatott különleges bánásmódot igénylő sértettek csoportjával. A sérülékeny csoportba sorolást – a kifejtettekkel egyezően – megalapozhatja az „egyes bűncselekménytípusokkal összefüggő érdeksérelem, az érintett fogyatékosága, életkora, vagyoni helyzete”¹⁰⁶ is. A kodifikáció „a társadalmi szolidaritás és a modern jogalkotás általános elvárása” jegyében, az Alaptörvényben megfogalmazott hátrányos megkülönböztetés tilalmára, és az esélyegyenlőség biztosítására is figyelemmel az ilyen csoportok részére többletvédelmet kíván biztosítani¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Példaként: *Fázy László: A sértett fogalmának dilemmái*, Magyar Jog, LIX. évfolyam, 5. szám, 2012., 300. p.,

Miskolczi Barna: Az új Be. szabályozási elvei (3), Ügyvédkalauz, IX. évfolyam, 9. szám, 2015., 23–24. p.,

¹⁰⁶ *Miskolczi Barna: Az új büntetőeljárás kodifikációs irányelvei*, in: Úton a bírói meggyőződés felé, Printart-Press, 2015., 34. p.

¹⁰⁷ *Miskolczi B.: i. m.*, 34. p.

¹⁰⁴ *Bíró Gyula: Kriminológia*, Debreceni Egyetem ÁJK., Lícium-ART Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2015., 289. p.

Záró gondolatok

A terheltközpontú büntetőeljárásunkban – mint láthatjuk – immáron egyre fokozódó törvényi követelményekkel kell szembenéznie az eljáró hatóságoknak, melyek a súlypontot igyekeznek az elkövető felől némileg a sértett irányába mozdítani. A hatályba lépett többletkötelezettségek és elvárások szerinti eljárás lefolytatása a jövőben újabb terhet ró a hatóságokra. A sértettek speciális kategóriájának létrehozásával megjelenő differenciált szabályozás betartása nehézségek elé állítja a jogalkalmazót, amely eljárásuk során kiemelt körültekintést és magas szintű felkészültséget követel meg tőlük. Ugyanakkor a túlnyomó részt eltérő engedő szabályozás elengedő szabad teret hagy az eljáró hatóságnak, ami viszont nem járhat a megfogalmazott jogok figyelmen kívül hagyásával.

Az újonnan beiktatott rendelkezések remélhetőleg minimálisan azt a célt el fogják érni, hogy a bűncselekménnyel sérelmet szenvedett fél méltányosabb és tisztességesebb eljárásban részesüljön, ezáltal halványodjon az első számú tanúvá lefokozott szerepe¹⁰⁸. Úgy vélem azonban, hogy elsődlegesen szemléletváltásra, majd egyre inkább a gyakorlat formálására, a szakképzettség mértékének emelésére, és a sértettek iránti valóságos együttérzés megteremtésére van szükség¹⁰⁹. ■

Felhasznált irodalom jegyzéke

- Bíró Gyula:** Kriminálisztika, Debreceni Egyetem ÁJK., Lícium-ART Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2015.
- Bócz Endre:** Passzív alany, áldozat, sértett, Rendészeti Szemle, LV. évfolyam, 9. szám, 2007.
- Elek Balázs:** A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2008.
- Elek Balázs:** Az életkor jelentősége a gyermekkorú tanúk kihallgatásakor a büntetőeljárásban, Belügyi Szemle, LIX. évfolyam, 3. szám, 2011.

- Fázi László:** A sértett fogalmának dilemmái, Magyar Jog, LIX. évfolyam, 5. szám, 2012.
- Hati Csilla:** Egy eltűnt alapelv, a közvetlenség a büntetőeljárásban, in. Úton a bírói meggyőződés felé, Printart-Press, 2015
- Karsai Krisztina:** Az európai büntetőjogi integráció egyik tulajdonsága, avagy gondolatok a kerethatározatról, Európai Jog, I. évfolyam, 1. szám, 2001.
- Kiss Anna:** A sértett szerepe a büntetőeljárásban (PhD-értekezés), Miskolc, 2006., (http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_5527_section_1156.pdf)
- Miskolczi Barna:** Az új Be. szabályozási elvei (3), Ügyvédvilág, IX. évfolyam, 9. szám, 2015.
- Miskolczi Barna:** Az új büntetőeljárás kodifikációs irányelvei, in. Úton a bírói meggyőződés felé, Printart-Press, 2015.
- Róth Erika:** A sértett helyzete a büntetőeljárásban az Európai Unió elvárásainak tükrében, Miskolci Jogi Szemle, VI. évfolyam, Különszám, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2011.
- Róth Erika:** A sértett/áldozat büntetőeljárás-beli jogaira vonatkozó uniós minimumszabályok, in. Emberek Öröze, Tanulmányok Lőrincz József tiszteletére, Eötvös Kiadó, Budapest, 2014., (http://www.eltereader.hu/media/2014/05/Emberek_orzoje_Lorincz_Tanulmanyok-I_READER.pdf)
- Róth Erika:** Áldozati jogok az EU-ban – elvárások és tények, Ügyészek Lapja, XI. évfolyam, 6. szám, 2004.
- Sléder Judit:** A sértett jogállása a nyomozásban, Jura, X. évfolyam, 1. szám, 2004.
- Schweighardt Zsanett:** Az áldozatvédelem európai mérföldkövei – különös tekintettel a 2011. évi budapesti ütemtervre, Jogi tanulmányok, 2012. ([16. évf.] 2. köt., (http://epa.oszk.hu/02600/02687/00005/pdf/EPA02687_jogi_tanulmanyok_2012_02_079-092.pdf))
- Várnay Ernő – Papp Mónika:** Az Európai Unió joga, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2013.
- Zséger Barbara:** Milyen további kötelezettségeket ró a magyar államra az Európai Unió áldozatok támogatását szabályozó új irányelve?, Jogtudományi közlöny, LXX. évfolyam, 5. szám, 2015.

¹⁰⁸ Sléder Judit: *A sértett jogállása a nyomozásban*, Jura, X. évfolyam, 1. szám, 2004., 146. p.

¹⁰⁹ Zséger Barbara *gondolataival egyetértve* (Zséger B.: *i. m.* 275. p.).